

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและความหมายของทฤษฎี

คำว่า ทฤษฎี หมายถึง ความเห็น การเห็น เครื่องรู้เห็น สิ่งที่เห็น การแสดง

ส่วนความหมายโดยรูปศัพท์ ทฤษฎี หมายถึง ความเห็น การเห็น และใช้คำว่า ทฤษฎี ก็ได้ ทฤษฎีคือ ความรู้สึกนึกคิดที่ประกอบด้วย เหตุผล ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้ความหมาย คำว่า ทฤษฎี หมายถึง การแสดงความคิดเห็นโดยใช้ความรู้สึกนึกคิดที่ประกอบด้วยเหตุผลจาก ความรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งในงานวิจัยนี้ก็คือ การแสดงความคิดเห็นต่อภาพโปสเตอร์เปลี่ยนของดาราในนิตยสารโดยใช้ความรู้สึกนึกคิดที่ประกอบด้วยเหตุผลจากความรู้และประสบการณ์ ของกลุ่มเป้าหมายแต่ละบุคคล บุคคลสามารถแสดงทฤษฎีได้โดยแสดงทฤษฎีในเชิงบวกซึ่งเป็นทฤษฎีที่บุคคลแสดงออกมีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งและอื่น ๆ บุคคลสามารถแสดงทฤษฎีในเชิงลบซึ่งเป็นทฤษฎีที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเลื่อมเสีย ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ หรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลง ระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งและอื่น ๆ บุคคลสามารถแสดงทฤษฎีที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง และอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง ทฤษฎีทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประเภทเดียวหรือหลายประเภท รวมกันได้ ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในเรื่องความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด หรือค่านิยมอื่น ๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือสถานการณ์ เป็นต้น

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทฤษฎีของกลุ่มเป้าหมายในการแสดงความคิดเห็น ต่อภาพโปสเตอร์เปลี่ยนของดาราในนิตยสาร อาจมีความเหมือนหรือแตกต่างกันไป อันเนื่องมาจากการ ใช้ความรู้สึกนึกคิดที่ประกอบด้วยเหตุผลจากความรู้และประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมายแต่ละ บุคคล โดยกลุ่มเป้าหมายอาจมีทฤษฎีในเชิงบวก ทฤษฎีในเชิงลบ หรือมีทฤษฎีที่ไม่แสดง ความคิดเห็นต่อภาพโปสเตอร์เปลี่ยนของดาราในนิตยสารก็เป็นได้

แนวคิดเกี่ยวกับนิตยสาร

นิตยสาร (Magazine) เป็นสิ่งสิ่งพิมพ์ที่ให้อะไรทั้งสาระ ความรู้ ความบันเทิง และเรื่องราวต่าง ๆ เช่น บทความ นวนิยาย คำประพันธ์ และภาพต่าง ๆ โดยจัดพิมพ์ออกเผยแพร่ตามกำหนดเวลาหรือคาบเวลาที่แน่นอน เช่น ทุกสัปดาห์ ทุกเดือน นิตยสารเป็นสื่อที่พกพาสะดวกและไม่ต้องใช้ร่วมกับเทคโนโลยีใด ๆ สามารถเปิดอ่านได้ทันที อีกทั้งมีรูปเล่ม สีสันสวยงามเป็นที่ดึงดูดใจผู้บริโภค และเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้บริโภคเฉพาะกลุ่มได้ดี นิตยสารเป็นสื่อที่คงทนและมีอายุที่ยาวนาน นิตยสารมีหลายประเภทเช่น นิตยสารผู้หญิง นิตยสารผู้ชาย นิตยสารเด็ก นิตยสารเศรษฐกิจและธุรกิจ นิตยสารศิลปวัฒนธรรม นิตยสารบันเทิง นิตยสารการท่องเที่ยว นิตยสารดาราศาสตร์และภาพยนตร์ เป็นต้น นิตยสารมีหน้าที่ในการบอกข่าวสารความรู้ (to inform) ให้การศึกษา (to educate) แก่ผู้อ่าน นิตยสารมีหน้าที่ในด้านความมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน (to influence) และมีหน้าที่ในการให้ความบันเทิงใจ (to entertain) นิตยสารคอยรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและรวบรวมเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในรายละเอียดได้อย่างลึกซึ้ง นิตยสารยังเป็นสื่อกลางในการแสดงความคิดเห็นของคนในสังคมอีกด้วย ปัจจุบันนิตยสารเป็นสื่อมวลชนที่มีการขยายตัวทางธุรกิจสูงมาก ดังนั้นนิตยสารฉบับต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบ เนื้อหา และกลยุทธ์ทางการตลาดอยู่เสมอเพื่อเพิ่มยอดขายและยอดโฆษณา กลยุทธ์หนึ่งทางการตลาดที่นำมาใช้ก็คือการนำดารามาถ่ายภาพไปเปลี่ยนขึ้นปกนิตยสารนั่นเอง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจากลักษณะเฉพาะของสื่อ นิตยสารที่พกพาสะดวก รูปเล่ม สีสันสวยงามสะดุดตาผู้บริโภคและเป็นสื่อที่มีความคงทน อีกทั้งยังมีอายุที่ยาวนาน ทำให้สื่อ นิตยสารจำนวนมากไม่ย่อย ที่ผลิตและวางจำหน่ายไปหลายปีแล้วยังคงพบเห็นได้ ภาพไปเปลี่ยนของดารานิตยสารที่เผยแพร่และจำหน่ายอย่างถูกต้องกฎหมายทั้งเก่าและใหม่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามบ้านพักอาศัยของเราเอง ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านเสริมสวย เป็นต้น ดาราเหล่านั้นเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการดึงดูดผู้บริโภคให้มาเลือกซื้อนิตยสารฉบับนั้น ๆ ยิ่งถ้าเป็นดาราดังแบบของนิตยสารแล้ว ยิ่งทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อได้ง่าย ผู้บริโภคที่เป็นวัยรุ่นมักให้ความสนใจดารานิตยสารและนิยมบริโภคนิตยสารเพื่อดูแฟชั่นทรงผมและการแต่งกายของดารานิตยสารทำให้นิตยสารเปรียบเสมือนคู่มือการแต่งกายของวัยรุ่น เพราะสามารถดูรายละเอียดต่าง ๆ ของสินค้าได้ครบถ้วนทั้งราคาเสื้อผ้าและแหล่งขายสินค้า สามารถเปิดย้อนกลับมาดูรายละเอียดได้ใหม่ทุกเมื่อโดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและการเผยแพร่ ดังนั้นนิตยสารจึงเป็นสื่อที่ผู้บริโภคโดยเฉพาะวัยรุ่นนิยมบริโภคกันในปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิต เพราะเป็นวัยที่ต้องก้าวจากความเป็นเด็กมาเป็นผู้ใหญ่ โดยมีการเจริญเติบโตทั้งในทางชีวะ สรีระ และจิตวิทยา ธรรมชาติของวัยรุ่นคือ การชอบแสดงออก ซึ่งวัยรุ่นมักแสดงออกต่าง ๆ กันไป บางคนอาจก้าวร้าว บางคนอาจเปลี่ยนจากเด็กที่ร่าเริงเป็นเคร่งขรึม บางคนอาจไม่แสดงความยินดีในร้าย ไม่สนใจครอบครัวหรือพี่น้อง โกรธง่าย ช่างคิด วัยรุ่นมักสนใจสมาคมกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน และมีความคิดที่ต้องการอิสระเป็นตัวของตัวเองซึ่งช่วงวัยรุ่นนี้ เป็นระยะของความคิดฝัน และอาจมีอารมณ์อ่อนไหว แปรปรวนง่าย อารมณ์ถาวรคืออารมณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นโดยวัยรุ่นมักมีอุดมคติที่มีอารมณ์เจือปนอย่างแรงเช่น ความรักกลุ่มพวก สถาบัน การศึกษา การนับถือตนเอง การเคารพความยุติธรรม ความรักชาติ ทำให้พวกเขาทำสิ่งต่าง ๆ ที่รุนแรงได้ อารมณ์ถาวรเป็นสภาพของการแสดงออกทางความคิด ความรู้สึกที่ลึกซึ้ง โดยผ่านการศึกษาที่รัดกุม และการได้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง เป็นที่น่าสังเกตว่าอารมณ์ถาวรจะมีเหตุผลเป็นที่ยอมรับหรือต่อต้านสังคมขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาและองค์ประกอบบุคลิกภาพของวัยรุ่นแต่ละคนเป็นเกณฑ์ ถ้าเป็นผู้ที่มีสติปัญญาดีมีสภาพภูมิหลังจากการอบรมเลี้ยงดูและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ลักษณะอารมณ์ถาวรจะมีความมั่นใจในตนเอง เช่น การแสดงออกในการรักกลุ่มเพื่อนจะมีลักษณะมีเหตุผลไม่ทำตามกลุ่มโดยขาดการพิจารณา ในทางตรงข้ามผู้ที่มีสติปัญญาดีแต่สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมหรือสติปัญญาไม่ดีและสภาพแวดล้อมไม่สนับสนุนด้วย อารมณ์ของเขาจะเป็นลักษณะเกิดขึ้นอย่างผิวเผิน ไม่มีหลักการของตนเอง อาจเป็นลักษณะการเลียนแบบ อี้อารมณ์หนึ่งของวัยรุ่นที่แสดงให้เห็นได้ชัดคืออารมณ์รัก เช่น รักตนเอง รักบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อน และรักบุคคลที่ยกย่องเทิดทูนเปรียบเสมือนวีรบุรุษ ดังนั้นวัยรุ่นจะสนใจยกย่องบุคคลที่เป็นที่ยอมรับในสังคม เช่น ดารา ความรักนี้เป็นความใฝ่ฝันสร้างภาพพจน์และจินตนาการของวัยรุ่น เป็นลักษณะของความคิดที่วัยรุ่นอยากได้ อยากเป็น เป็นการตั้งความหวัง ความรักลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดได้ทั้งคุณและโทษ เมื่อวัยรุ่นหลงใหลดารา ต้องเข้าใจว่าเป็นเรื่องธรรมดา เพราะวัยรุ่นต้องการฝันถึงสิ่งที่ตนเห็นว่าดีกว่าที่ตนเป็นอยู่

ความต้องการเลียนแบบผู้ที่ตนนิยมชมชอบ มีมานานตั้งแต่วัยเด็กก่อนวัยรุ่น แต่ความต้องการประเภทนี้รุนแรงขึ้นในระยะวัยรุ่น เพราะเหตุผลหลายอย่างคือ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2538, น. 399)

1. ความต้องการรู้จักตนเอง การยกบุคคลเป็นแบบให้นับถือและเลียนแบบช่วยลดความไม่รู้จักและไม่เข้าใจตัวเอง

2. เป็นการแสวงหาแบบอย่าง เพื่อดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่ ผู้ที่เด็กนับถือว่าเป็นวีรบุรุษ (Heroes) หรือเป็นแบบ (Models) นั้นมีได้มากกว่าหนึ่งคน ขึ้นอยู่กับความต้องการ บุคลิกภาพ ความใฝ่ฝัน สติปัญญา อิทธิพลของบ้าน ครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม อาจเป็นเพศเดียวกับเด็ก หรือต่างเพศ วัยเดียวกันหรือต่างวัย ร่วมสมัยหรือต่างสมัย อาจเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ บุคคลในวรรณคดี ดาราภาพยนตร์ นักกีฬาที่มีชื่อเสียง เศรษฐี พระสงฆ์ ผู้นำนับถือ นักเรียนที่เรียนเก่ง ฯลฯ บุคคลที่เด็กเลือกเป็นบุคคลที่เขานิยม อาจแตกต่างกับค่านิยมของสังคมส่วนใหญ่ก็ได้ การสนับสนุนของกลุ่มก็มีอิทธิพลอยู่มาก และอาจมีวีรบุรุษประจำกลุ่มก็ได้ การเลือกบุคคลที่เขานิยมมาเลียนแบบนั้นในระยะเวลาวัยรุ่นนั้นเกิดจากในระยะเวลาวัยเด็กที่ต้องอาศัยความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นแรงจูงใจ สำหรับเด็กวัยรุ่นนี้ใช้เหตุผลและขึ้นกับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ดังนั้นผู้ที่เด็กเลือกมาเป็นแบบ จึงอาจเป็นบุคคลที่เด็กไม่เคยพบเห็นรู้จักหน้าค่าตามาก่อนก็ได้ การเลือกตัวอย่างให้เด็กเลียนแบบโดยการชักจูงการแสดงแบบอย่าง การอ่านหนังสือประวัติบุคคลสำคัญจากวงกว้างต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องที่ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะวีรบุรุษมีอิทธิพลต่ออารมณ์ บุคลิกภาพ ความสนใจ แรงจูงใจ ความมุ่งหวังในชีวิต ฯลฯ การเลือกอุดมคติ ปรัชญา ค่านิยมต่าง ๆ ของวัยรุ่น เป็นขบวนการสืบเนื่องกันกับการนับถือวีรบุรุษ

3. การนับถือวีรบุรุษของเด็กวัยรุ่นสมัยปัจจุบันเห็นได้ชัดเจนมาก จากการคลั่งดาราของวัยรุ่น การทำตัวให้เหมือนดาราในแง่ใดแง่หนึ่ง เช่น ทรงผม เสื้อผ้า บุคลิกลักษณะ ฯลฯ

ดังนั้น จากแนวคิดนี้ วัยรุ่นจะรักและสนใจตนเอง ต้องการให้ตนเป็นที่สนใจและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยยึดถือบุคคลที่เปรียบเสมือนวีรบุรุษเป็นต้นแบบและเลียนแบบในด้านใดด้านหนึ่ง เช่นการแต่งกายตามดาราที่เป็นต้นแบบของพวกเขา แต่การเลียนแบบของวัยรุ่นนั้นมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยคือขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาและองค์ประกอบบุคลิกภาพของวัยรุ่นแต่ละคนเป็นเกณฑ์ ถ้าเป็นผู้ที่มีสติปัญญาดีมีสภาพภูมิหลังจากการอบรมเลี้ยงดูและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม วัยรุ่นจะมีความมั่นใจในตนเอง เช่น การแสดงออกในแต่งกายจะมีลักษณะมีเหตุผล วัยรุ่นสามารถใช้เหตุและผลพิจารณาได้ว่าควรแต่งกายแบบใดจึงจะเหมาะสม ชุดที่ดาราใส่ในนิตยสารเล่มนี้ใส่ได้ในชีวิตประจำวันหรือไม่ มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ไม่ทำตามกลุ่มโดยขาดการพิจารณา ในทางตรงข้ามผู้ที่แม้จะมีสติปัญญาดีแต่สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมหรือสติปัญญาไม่ดีและสภาพแวดล้อมไม่สนับสนุนด้วย พวกเขาจะไม่มีหลักการของตนเอง อาจเป็นลักษณะการเลียนแบบการแต่งกายตามดาราต้นแบบโดยขาดการพิจารณาว่าชุดบางชุดนั้นใส่ได้หรือไม่ในชีวิตประจำวันและมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบ (Modeling)

หลักการเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบ นั้นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น (observational learning) แล้วตนเองจึงเอามาทำตามอย่างที่เรียกว่า เลียนแบบ ในทางจิตวิทยา แยกการเลียนแบบออกเป็น 2 แบบคือ

1. Imitation เป็นการแสดงปฏิกิริยาที่ออกมาเป็นกิริยาท่าทางอย่างตรง ๆ (Direct mechanical response of behavior)

2. Identification เป็นการเลียนแบบที่เน้นหนักไปในด้านจิตใจ โดยผู้เลียนแบบมีความต้องการบางอย่างทางจิตใจที่จะเป็นเหมือนตัวต้นแบบและจะเลือกเอาคุณลักษณะบางประการของตัวต้นแบบมาเป็นของตน

ขั้นตอนของการเรียนรู้ด้วยการสังเกตและเลียนแบบ มีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้คือ

- ขั้นการสังเกตเห็น เจือปนซึ่งที่จำเป็นประการแรกก็คือ ผู้เรียนรู้จะต้องมีโอกาสได้พบเห็นได้สังเกต หรือได้รับสัมผัสกับตัวต้นแบบนั้นเสียก่อนในขั้นตอนต่อไป

- การเรียนรู้จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อผู้เลียนแบบมีแรงจูงใจ หรือมีความต้องการที่จะเลียนแบบด้วย ดังหลักเรื่อง identification ดังนั้นคุณสมบัติบางประการของตัวต้นแบบจะต้องกระทบใจของผู้เลียนแบบด้วย

- ผู้เรียนรู้จะต้องตระหนัก/เข้าใจ (realized) ว่าหากตนเองได้ทำตามตัวต้นแบบแล้ว จะมีผลอะไรมาบ้าง ในขั้นตอนนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำของตัวต้นแบบตั้งแต่ต้นจนจบจึงเป็นสิ่งจำเป็น

- ผู้เรียนต้องจดจำ (retention) องค์ประกอบย่อย ๆ ของพฤติกรรมต้นแบบนั้นได้ และเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นจริงก็ต้องสามารถสร้างพฤติกรรมใหม่ (reproduce) ตามแบบอย่างที่เคยเห็นมาได้

- หลังจากที่ได้แสดง action นั้นไปแล้ว จะต้องได้รางวัลตามมา เช่น ทำพฤติกรรมแล้วได้รับผลสำเร็จตามแบบอย่างของตัวต้นแบบ หรือเป็นรางวัลเชิงสัญลักษณ์ คือ เพียงแค่ได้ทำพฤติกรรมตามอย่างบุคคลที่ตนชื่นชอบก็เป็นรางวัลทางใจแล้ว

ตามทฤษฎีนี้ การเลียนแบบชนิด Imitation ซึ่งเป็นการแสดงปฏิกิริยาที่ออกมาเป็นกิริยาท่าทางอย่างตรง ๆ (Direct mechanical response of behavior) โดยวัยรุ่นจะมีต้นแบบในการเลียนแบบจากบุคคลต่าง ๆ รอบตัวของพวกเขา ดาราเป็นต้นแบบหนึ่งที่วัยรุ่นส่วนใหญ่มักนิยมเลียนแบบ ซึ่งการเลียนแบบในระดับนี้ ได้แก่ การแต่งกาย พฤติกรรม ท่าทาง คำพูด ทรงผม เพื่อให้เหมือนดาราที่ตนชื่นชอบ เช่น การใส่เสื้อสายเดี่ยว เหวลอยโชว์สะดือ เป็นต้น ซึ่งการเลียนแบบ

ชนิด Imitation นี้เป็นการเลียนแบบจากภายนอกและอยู่ในระดับผิวเผิน ส่วนการเลียนแบบชนิด Identification เป็นการเลียนแบบที่เน้นหนักไปในด้านจิตใจ โดยผู้เลียนแบบมีความต้องการบางอย่างทางจิตใจที่จะเป็นเหมือนตัวตนแบบและจะเลือกเอาคุณลักษณะบางประการของตัวตนแบบมาเป็นของตน ตามทฤษฎีนี้ วัยรุ่นจะเลียนแบบดาราที่ตนชื่นชอบ และเมื่อวัยรุ่นเห็นดาราเหล่านั้นถ่ายภาพโป๊เปลือยในนิตยสารเพื่อแก้ปัญหาที่ประสบอยู่ เช่น ครอบครัวยุติปัญหาเรื่องเงิน ไม่มีเงินรักษาญาติพี่น้องที่เจ็บป่วย ไม่มีค่าเทอม โดยการถ่ายภาพโป๊เปลือยในนิตยสารซึ่งทำให้ได้เงินดี เป็นวิธีที่ง่ายและรวดเร็วกว่าการหาเงินด้วยการประกอบอาชีพอื่น วัยรุ่นก็อาจจะเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาของดารา และเลียนแบบวิธีการนี้และนำไปใช้เมื่อตนประสบปัญหา การที่ดาราในปัจจุบันถ่ายภาพโป๊เปลือยในนิตยสารมากยิ่งขึ้น โดยดาราส่วนหนึ่งมีค่านิยมใหม่ที่ดีคิดว่าเป็นการแสดงออกในความ เป็นมืออาชีพเทียบเท่าดาราต่างประเทศ ดูทันสมัย เป็นแค้นงาน ๆ หนึ่งเท่านั้น วัยรุ่นอาจเลียนแบบ ค่านิยมใหม่นี้ ซึ่งเป็นการเลียนแบบในด้านจิตใจ (Identification) ตามทฤษฎีนี้ วัยรุ่นจะมีทัศนคติว่า การถ่ายภาพโป๊เปลือยเป็นสิ่งที่ดูทันสมัย น่าภูมิใจ แล้วอาจจะเลียนแบบดาราโดยการถ่ายภาพโป๊ เปลือย โดยไม่ได้ต้องการเงินทองเป็นสิ่งตอบแทนก็เป็นได้ ซึ่งไม่ว่าจะเลียนแบบวิธีการแก้ปัญหา เรื่องเงินทอง หรือ เลียนแบบด้วยความภาคภูมิใจ โดยการถ่ายภาพโป๊เปลือยล้วนเป็นการเลียนแบบชนิด Identification ซึ่งมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งมากกว่าการเลียนแบบชนิด Imitation ที่เป็นแค่เพียงระดับผิวเผินเท่านั้น

แนวคิดและความหมายของสื่อลามกอนาจาร

ปัญหาเรื่องสื่อลามกอนาจารมีอยู่ในแทบทุกประเทศทั่วโลก โดยจะเห็นได้ว่า การตีความหมายของคำว่าลามกอนาจารนั้นยังไม่สามารถชี้ได้แน่ชัดว่า ลักษณะเช่นใดคือ สื่อลามกอนาจาร

ความหมายของลามก ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมาย คำว่า ลามก ไว้ หมายถึง หยาบช้าเลวทราม สกปรก อันเป็นที่น่ารังเกียจแก่ผู้อื่นในด้านความดี

คำว่าลามกนี้ เป็นคำที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา มาตรา 287 แต่ประมวลกฎหมาย มิได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าคืออะไร จึงต้องตีความกันตามคำพิพากษาของศาลฎีกาและความเห็นของนักกฎหมาย ซึ่งได้ให้ความหมายของคำว่าลามกไว้ดังนี้คือ สิ่งที่ผู้พบเห็นมีความรู้สึก น่าอึดอัด บัดสี น่าอับอาย ซึ่งส่วนใหญ่จะแสดงออกในรูปของภาพเปลือยมนุษย์ ภาพอวัยวะเพศทั้งหญิง และชาย หรือภาพการร่วมเพศของมนุษย์ โดยมีจะประสงค์เพื่อให้ผู้พบเห็นเกิดความใคร่ทาง กามารมณ์ ไม่ว่าจะแสดงออกมาในรูปของภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ

ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ หรือสิ่งอื่นใดก็ตาม หากมีลักษณะและจุดประสงค์ดังที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นสิ่งลามกทั้งสิ้น ซึ่งจะมีความแตกต่างกันจากงานศิลปะไม่ว่าจะปฏิมากรรม จิตรกรรม หรือวรรณคดี ซึ่งศิลปินได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาอย่างงดงาม มีความประณีต น่าพิงชม มีคุณค่า และโน้มน้าวใจให้ผู้พบเห็นสะท้อนใจกับงานดังกล่าว (ณรงค์ ใจหาญ, 2529, น. 126)

ความหมายของอนาจาร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายคำว่า “อนาจาร” ไว้หมายถึง ความประพฤติชั่ว ความประพฤติน่าอัปยศ ความประพฤตินอกกริตนอกแบบ

ในทางกฎหมายอาญาคำว่าอนาจารบัญญัติไว้ในกฎหมายมาตรา 278 และ 279 แต่ประมวลกฎหมายอาญาก็มิได้มีคำจำกัดความไว้ว่าคืออะไร จึงต้องอาศัยคำพิพากษาของศาลฎีกา และความเห็นของนักกฎหมาย ได้ให้ความหมายของคำว่าอนาจารไว้ดังนี้คือ การประพฤตินอกแบบในลักษณะไม่สมควรในทางเพศ เช่น การกอด ปล้ำ หรือสัมผัสจับต้องอวัยวะเพศของหญิง เป็นต้น การฝ่าฝืนศีลธรรมอันดี การกระทำอันควรขายหน้าต่อธารกำนัล เช่น เปลือยกายต่อหน้าคนอื่น การโชว์ลามก โชว์เปลือย เป็นต้น และไม่หมายเฉพาะความใคร่หรือการค้าประเวณีเท่านั้น แต่รวมถึงการทำให้ขายหน้าในทางเพศด้วย ดังนั้นแม้ผู้กระทำผิดจะไม่มีจุดประสงค์ทางความใคร่หรือกามารมณ์ ก็อาจจะเป็นการอนาจารได้ เช่น การกระทำเพื่อแก้แค้น ถ้าการกระทำนั้นได้กระทำต่อเนื้อตัวของบุคคลโดยตรง ถือว่าเป็นการอนาจารเพราะพิจารณาถึงพฤติการณ์ที่ปรากฏ เป็นการกระทำให้เกิดความอัปยศในทางเพศ ไม่พิจารณาถึงมูลเหตุจูงใจให้กระทำ ซึ่งเป็นเจตนาพิเศษ คงพิจารณาเพียงการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอก ซึ่งคนทั่วไปเห็นว่าเป็นการกระทำอนาจารหรือไม่เท่านั้น บางกรณีไม่ถือว่าเป็นการอนาจาร เช่น การกอดปล้ำหญิงที่กระทำในพฤติการณ์ที่แสดงว่าเป็นการกระทำในลักษณะทำร้ายร่างกาย มิใช่การกระทำในทางเพศที่ปรากฏเห็นอยู่ เช่น กอดหญิงเพื่อให้รอดพ้นจากการถูกทำร้าย เป็นต้น (จิตติ ดิงศรัทธี, 2536, น. 1790-1792) ดังนั้นการพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นการอนาจารหรือไม่นั้น ย่อมแล้วแต่พฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไป

คำว่าลามก และอนาจาร ตามความหมายโดยทั่วไป หรือตามความเหมาะสมและความเข้าใจของบุคคลส่วนใหญ่ จะหมายความอย่างเดียวกัน มิได้แยกจากกันเหมือนคำในบทบัญญัติของกฎหมายอาญา ส่วนใหญ่มักจะกล่าวและเขียนติดกันเป็นคำเดียวว่า ลามกอนาจาร ซึ่งก็มีความหมายถึง การกระทำที่ไม่สมควรในทางเพศ ไม่ว่าจะกระทำต่อคน หรือแสดงออกในรูปของสิ่งของต่าง ๆ หากปรากฏออกมาในรูปของสื่อ เช่น ทางหนังสือ หรือภาพยนตร์ ก็มักจะเรียกว่าสื่อลามกอนาจาร (ศรีอรุณ ตะโคดม, 2542, น. 8)

จะเห็นได้ว่า การพิจารณาว่าสิ่งใดเข้าลักษณะลามกหรือไม่ลามกนั้นเป็นเรื่องที่วินิจฉัยได้ ซึ่งต้องใช้วิญญูชนที่มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ และมีมาตรฐานทางศีลธรรมระดับกลางของสังคมปัจจุบัน ถ้าวิญญูชนเห็นว่าเป็นสิ่งที่น่าอูจาด บัดสี ต่ำทราม และมีจุดมุ่งหมายทางกามารมณ์แต่อย่างเดียว สิ่งนั้นก็เข้าลักษณะสิ่งลามก แต่ถ้าเป็นงานที่เข้ากับลักษณะเป็นศิลปะที่ผู้เสนอได้สร้างสรรค์ผลงานอย่างงดงาม ปราณีต โนม่น่าพอใจให้ผู้พบเห็นสะท้อนอารมณ์ มิได้มีเจตนาช่วยยั่วทางกามารมณ์ หรือเป็นงานที่เป็นวิชาการ มิได้มีความมุ่งหมายจะยั่วยุกามารมณ์ งานดังกล่าวก็ไม่ถือเป็นสิ่งลามก เช่นในวรรณคดี มีการเปรียบเทียบลีลาการร่วมเพศเหมือนกับอาการบินของนกบางชนิดเพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ ไม่ถือว่าเป็นสิ่งลามกหรือในหนังสือทางวิชาการ มีการกล่าวถึงการร่วมเพศและอันตรายจากการร่วมเพศ บางกรณีแม้จะมีภาพประกอบแต่มุ่งหมายเพื่อจะให้ความรู้แก่นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไปในเรื่องเพศศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นวิชาการ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและนำไปใช้ในการครองเรือนอย่างถูกต้อง แม้จะอธิบายอย่างชัดแจ้งถึงวิธีการร่วมเพศก็ไม่ถือว่าเป็นสิ่งลามก (ณรงค์ ใจหาญ, 2529, น. 128-130)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รวิตี สิริมนินท์ (2543, น. บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลจากการใช้ภาพผู้แสดงแบบที่มีความโป๊เปลือยต่างระดับกันในงานโฆษณาต่ออารมณ์และทัศนคติที่มีต่องานโฆษณาของผู้บริโภค ซึ่งได้ทำการศึกษาทั้งภาพของผู้แสดงแบบเพศหญิงและผู้แสดงแบบเพศชายโดยมีการจัดระดับของความโป๊เปลือยออกเป็น 4 ระดับตามงานวิจัย Cheesecake and Beefcake ของ Jones et al. (1998) จากการศึกษาพบว่าระดับความโป๊เปลือยของผู้แสดงแบบที่แตกต่างกันในงานโฆษณาไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการตอบสนองทางอารมณ์ของผู้บริโภค แต่ในขณะเดียวกันเพศของผู้แสดงแบบกลับส่งผลโดยตรงต่ออารมณ์ของผู้บริโภค โดยกลุ่มตัวอย่างจะเกิดการตอบสนองทางอารมณ์ที่ดีเมื่อได้ชมภาพของผู้แสดงแบบที่เป็นเพศตรงข้ามกับตน แต่โดยรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างจะเกิดการตอบสนองทางอารมณ์ที่ดีกับชิ้นงานโฆษณาที่ใช้ภาพผู้แสดงแบบเพศหญิงที่มีความโป๊เปลือยต่างระดับมากกว่าชิ้นงานที่ใช้ภาพผู้แสดงแบบชาย โดยเฉพาะภาพของผู้แสดงแบบหญิงที่สวมใส่ผ้าในลักษณะที่ชวนให้คิดจินตนาการในโฆษณานั้น ๆ ในส่วนของผลทางด้านทัศนคติพบว่าระดับความโป๊เปลือยของผู้แสดงแบบที่แตกต่างกันในงานโฆษณาจะส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติที่มีต่องานโฆษณา โดยกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่มีต่องานโฆษณา โดยกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อชิ้นงานโฆษณาที่ใช้ภาพผู้แสดงแบบแต่งกายด้วยเสื้อผ้ามิดชิดและค่าของทัศนคติก็จะต่ำลงจนกระทั่งต่ำที่สุดในชิ้นงานโฆษณาที่ผู้แสดงแบบเปลือยกายจนหมด นอกจากนี้เพศที่แตกต่างกันของผู้แสดง

แบบก็ยังมีผลโดยตรงต่อทัศนคติที่มีต่องานโฆษณา โดยกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่องานโฆษณาที่ใช้ภาพผู้แสดงแบบหญิงมากกว่าผู้แสดงแบบชาย

จกกลณี ไตสกุลวงศ์ (2542, น. บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การวิเคราะห์วาทกรรม การให้ความหมายสิ่งพิมพ์ลามกของ 9 สถาบันในสังคมไทย โดยได้ทำการศึกษาจากข้อมูล 2 ประเภท คือ ข้อมูลประเภทเอกสาร และข้อมูลประเภทบุคคลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มบุคคลใน 9 สถาบัน คือ ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน นักอิตินิยม ผู้ทำงานทางด้านวัฒนธรรม ฝ่ายกฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจ สื่อมวลชน ช่างภาพผู้ผลิตผลงานสื่อสิ่งพิมพ์ที่เน้นในเรื่องเพศ นักวิจารณ์งานศิลปะที่เน้นในเรื่องเพศ และผู้บริโภค ในการอนุมานความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์ลามกจากวาทกรรมที่สถาบันต่าง ๆ ผลิตขึ้นและเห็นร่วมกันก็คือ สิ่งพิมพ์ที่นำเสนอเนื้อหาทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง ซึ่งการให้น้ำหนักและการตั้งมาตรฐานของความโจ่งแจ้งนั้นจะแตกต่างกันไปตามบทบาท สถานภาพของกลุ่มบุคคลในแต่ละสถาบันที่ปรากฏและดำรงอยู่ในสังคม กล่าวคือ กลุ่มบุคคลในสถาบันที่ดูแลเด็กและเยาวชนนั้นจะวางมาตรฐานของความโจ่งแจ้งซึ่งแสดงถึงความลามกไว้ที่ความรุนแรงที่กระทำต่อเพศหญิง ในขณะที่สถาบันที่ดูแลในเรื่องของวัฒนธรรมไทยนั้นวางระดับความโจ่งแจ้งทางเพศซึ่งหมายถึงความลามกไว้ที่บรรทัดฐานทางสังคม สถาบันที่เกี่ยวข้องกับทางกฎหมายนั้นมองความโจ่งแจ้งทางเพศในระดับที่ใกล้เคียงกับสถาบันที่ดูแลเด็กและเยาวชน กล่าวคือเห็นว่าหากวัตถุประสงค์ของการนำเสนอขึ้นเพื่อต้องการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกทางเพศอย่างไม่เหมาะสมซึ่งขัดต่อแบบแผนจารีตประเพณีของไทยก็ควรจะเป็นความลามก ในขณะที่กลุ่มบุคคลที่ดูแลในส่วนของการบินบังคับใช้กฎหมายคือเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นวางมาตรฐานของความโจ่งแจ้งทางเพศที่ถึงขั้นลามกไว้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ สถาบันสื่อสารมวลชนจะพิจารณาความโจ่งแจ้งทางเพศในลักษณะของความลามกว่าเนื้อหานั้นขัดต่อกฎหมายและค่านิยมของสังคมหรือไม่ ส่วนกลุ่มบุคคลในสถาบันช่างภาพซึ่งผลิตงานสิ่งพิมพ์ที่เน้นเรื่องเพศจะเป็นบุคคลที่วางระดับความโจ่งแจ้งทางเพศที่ถูกพิจารณาว่าเป็นความลามกไว้ตรงที่กฎหมายกำหนด สถาบันของกลุ่มผู้วิจารณ์งานศิลปะประเภทนี้จะวางมาตรฐานของความโจ่งแจ้งจนถึงขั้นลามกตรงที่ว่าเนื้อหานั้นสามารถสื่อความงดงามทางด้านศิลปะออกมาได้หรือไม่ ไม่ส่วนของผู้บริโภคที่แสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ระดับความโจ่งแจ้งทางเพศในสื่อสิ่งพิมพ์ที่ถูกมองว่าเป็นความลามกนั้นส่วนใหญ่จะใช้บรรทัดฐานทางสังคม

ศรีอรุณ ตะโคตม (2542, น. บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่องปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจาร จากการศึกษาพบว่ากฎหมายและระเบียบวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ควบคุมสื่อหลายฉบับใช้มานานมากโดยแทบจะมีได้มีการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งกฎหมายและระเบียบเหล่านี้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน ทั้งเป็นการจำกัดเสรีภาพของสื่อสารมวลชนใน

การรับรู้ข่าวสารของประชาชน ทั้งเป็นการจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ และให้อำนาจแก่พนักงานในการใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยที่ไม่มีมาตรฐานแน่นอน การตัดสินใจหรือวินิจฉัยจึงขึ้นอยู่กับมาตรฐานทางความคิดของเจ้าพนักงานแต่ละคนเป็นสำคัญ ซึ่งในปัจจุบันนี้หน่วยงานในการรับผิดชอบดูแลและควบคุมสื่อลามกอนาจารมีหลายหน่วยงานด้วยกัน ซึ่งแต่ละหน่วยงานก็มีมาตรฐานในการวินิจฉัยที่แตกต่างกันทำให้เกิดปัญหาอย่างมาก